

LBRIS

We know
books

PAUL
AUSTER

Noaptea
oracolului

Traducere din limba engleză de
Iulia Gorzo

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

AUSTER, PAUL

Noaptea oracolului / Paul Auster; trad. din lb. engleză de Iulia Gorzo.
- București: Pandora Publishing, 2022
ISBN 978-606-978-520-1

I. Gorzo, Iulia (trad.)

821.111

Titlul original: *Oracle Night*

Autor: Paul Auster

Copyright © Paul Auster, 2003

Copyright © Pandora M, 2022
pentru traducerea în limba română

O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
www.pandoram.ro

ISBN: 978-606-978-520-1

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

Fusesem bolnav multă vreme. În ziua când m-au externat, abia mai știam să merg, abia mai țineam minte cine se presupune că sunt. Fă un efort, mi-a zis doctorul, și în trei, patru luni îți revii la normal. Nu l-am crezut, dar i-am urmat sfatul. Nu-mi dăduseră nicio șansă de scăpare, iar după ce le înșelasem toate predicțiile și refuzasem, în mod misterios, să mor, nu-mi rămânea, nu-i așa, decât să trăiesc ca și cum m-ar fi așteptat un viitor.

Am început cu mici ieșiri, nu mai mult de un cvartal sau două de acasă de la mine, apoi îndărăt. Aveam doar treizeci și patru de ani, dar din toate punctele de vedere boala făcuse din mine un moș — genul ăla de tip greoi care abia se târăște și nu poate pune un picior în fața celuiilalt fără să se uite în jos, să nu cumva să încurce picioarele între ele. Chiar și în ritmul meu lent de-atunci, mersul îmi producea o senzație ciudată în cap, de plutire eterică, un talmeș-balmeș de semnale amestecate și conexiuni mintale încrucișate. Lumea vibra și înota sub ochii mei, unduindu-se ca reflectată într-o oglindă vălurită, și ori de câte ori încercam să fixez un singur lucru, să izolez un singur obiect din vârtejul de culori — să zicem o eșarfă albastră de pe capul unei femei sau lumina roșie a farurilor unui camion de marfă care trecea pe lângă mine —, acesta se descompunea și se dizolva numaidecât, dispărând ca un

strop de vopsea într-un pahar de apă. Totul trepida și se clătina, irupea neîncetat în diferite direcții și timp de câteva săptămâni n-am reușit să deslușesc prea bine unde se oprește corpul meu și unde începe restul lumii. Mă ciocneam de ziduri și coșuri de gunoi, mă încălceam în lese de câini și bucăți de hârtie zburătoare, mă poticneam pe cele mai netede trotuare. Trăisem toată viața la New York, dar nu mai înțelegeam străzile și aglomerația, și de fiecare dată când plecam într-una dintre micile mele excursii, mă simțeam ca un om rătăcit într-un oraș străin.

În acel an, vara a venit devreme. La sfârșitul primei săptămâni din iunie, vremea devenise deja stătută, apăsătoare, puturoasă: zile în șir de ceruri toropite, verzui; aerul îmbâcsit de emanațiile gunoaielor și de gaze de eșapament; căldura ridicându-se din fiecare cărămidă și placă de beton. Dar eu am perseverat, sforțându-mă să cobor scările și să ies pe străzi în fiecare dimineață, iar pe măsură ce mi se limpezea harababura din cap și-mi recăpătam treptat forțele, mi-am putut prelungi plimbările în ungherele ceva mai îndepărtate ale cartierului. În loc de zece minute, douăzeci; în loc de o oră, două; în loc de două ore, trei. Cu plămânii jinduind după aer, cu pielea mereu scaldată în sudoare, pluteam ca un spectator în visul altuia, privind cum se învârt roțițele lumii și minunându-mă că fusesem și eu odată ca cei din jurul meu: mereu grăbit, mereu alergând de colo până colo, mereu în întârziere, mereu zbătându-mă să înghesui încă nouă treburi înainte de apusul soarelui. Nu mai aveam mijloacele ca să intru-n acel joc. Eram o marfă expirată, o aglutinare de piese defecte și de șarade neurologice, și toată acea frenezie a acumulării și a risipei mă lăsa rece. Ca să am o distracție, m-am apucat iar de fumat

și-mi omoram după-amiezile în cafenele cu aer condiționat, comandându-mi limonadă și sendvișuri calde cu brânză în timp ce trăgeam cu urechea la discuțiile altora și citeam trei ziare diferite, articol cu articol. Timpul trecea.

În dimineața cu pricina — 18 septembrie 1982 —, am ieșit din apartament cândva între orele nouă și jumătate și zece. Locuiam împreună cu soția mea în zona Cobble Hill din Brooklyn, la jumătatea distanței dintre Brooklyn Heights și Carroll Gardens. De obicei o luam spre nord în plimbările mele, dar în acea dimineață am luat-o spre sud, cotind la dreapta pe Court Street și mergând tot înainte șase sau șapte cvartale. Cerul era de culoarea cimentului: niște nori cenușii, un aer cenușiu, o burniță cenușie, împrăștiată de rafale de vânt cenușiu. Am avut dintotdeauna o slăbiciune pentru tipul ăsta de vreme și mă bucuram de mohoreală, fără urmă de regret că lăsasem în urmă zilele lui Cuptor. După vreo zece minute de mers, la jumătatea distanței dintre Carroll și President, am zărit o papetărie peste drum de mine. Era înghesuită între o cizmărie și o băcănie cu program non-stop și era singura pată de culoare dintr-un șir de clădiri delabrate, fără personalitate. Am dedus că nu e de mult acolo, dar în ciuda noutății și a vitrinei ingenios amenajate (pixuri, creioane și gume de șters aranjate sub formă de turnuri, ca să sugereze peisajul newyorkez), Palatul de hârtie părea prea mic ca să aibă cine știe ce ofertă interesantă. Probabil că motivul pentru care am traversat strada și i-am călcat pragul a fost că-mi doream în secret să mă reapuc de lucru — fără să-mi dau seama, fără să fi sesizat nevoia care se acumulase înăuntrul meu. Nu mai scrisesem nimic din mai, de când mă întorsesem acasă de la spital — nicio propoziție, niciun cuvânt, n-avusesem deloc tragere de inimă pentru

asta. În acel moment, după patru luni de apatie și tăcere, mi-a trecut brusc prin minte să-mi iau materiale noi: pixuri și creioane noi, un caiet nou, călimări și gume de șters noi, blocuri de foi și dosare noi, de toate noi.

În față, la casa de marcat, stătea un chinez. Părea ceva mai tânăr decât mine și, aruncând o privire prin vitrină înainte de a intra, am observat că stă aplecat asupra unui teanc de hârtii și scrie niște coloane de cifre cu un creion mecanic cu mină neagră. Deși era o zi friguroasă, purta o cămașă cu mânecă scurtă — genul ăla de bluză de vară subțirică, lălăie, fără guler —, în care brațele lui arămii păreau și mai subțiri. Ușa s-a deschis cu un clinchet, iar bărbatul a ridicat scurt capul, într-un salut politicos. L-am salutat și eu din cap, dar n-am apucat să-i spun nimic, că a lăsat capul în jos și s-a întors la socotelile lui.

Poate că traficul de pe Court Street a intrat chiar atunci într-un moment de acalmie sau poate că vitrina din sticlă turnată era deosebit de groasă, cert e că, pășind în primul raion ca să cercetez magazinul, am realizat brusc cât de liniște e înăuntru. Eram primul client pe ziua respectivă și era atât de liniște, că auzeam în spatele meu cum hârșăie creionul tipului. Acum, de fiecare dată când îmi amintesc de acea dimineață, zgomotul creionului e mereu primul lucru care-mi vine în minte. Presupunând că povestea pe care o voi spune imediat are vreo noimă, cred că atunci a început totul — în acele câteva secunde când singurul zgomot rămas pe lume a fost cel al creionului.

Am înaintat printre rafturi, oprindu-mă o dată la doi sau trei pași să cercetez materialele expuse. Cele mai multe s-au dovedit a fi articole de papetărie standard pentru birou și școală, dar era o ofertă remarcabil de vastă pentru un loc atât

de înghesuit și m-a impresionat grija arătată achiziționării și aranjării aceluia belșug de marfă care părea să includă de toate, de la cleme din alamă de șase mărimi diferite la douăsprezece modele de agrafe de hârtie. Cotind și luând-o pe celălalt culoar spre intrare, am observat un raft dedicat câtorva articole de import de foarte bună calitate: coli de scris din Italia, îmbrăcate în piele, agende din Franța, dosare din hârtie de orez delicată, aduse din Japonia. Mai erau și un teanc de caiete din Germania și încă unul din Portugalia. Caietele portugheze mi s-au părut deosebit de atrăgătoare, cu coperte lor cartonate, paginile liniate și colile groase, anti-pete de cerneală, legate manual, și din clipa când am luat unul în mână, am știut că o să-l cumpăr. N-avea nimic luxos sau ostentativ. Era un instrument practic — impasibil, banal, util, în niciun caz genul de agendă goală pe care s-o faci cadou cuiva. Dar mi-a plăcut că era îmbrăcat în stofă și mi-a plăcut și forma: douăzeci și trei pe optsprezece centimetri, adică ceva mai scurt și mai lat decât un carnețel obișnuit. Acele dimensiuni mi s-au părut profund satisfăcătoare, deși n-aș putea explica de ce, iar când am luat caietul în mână pentru prima oară, am simțit o plăcere aproape fizică, o stare de bine subită, de neînțeles. În teanc mai rămăseseră doar patru caiete, de culori diferite: negru, roșu, maro și albastru. L-am ales pe cel albastru, care întâmplător era cel de deasupra.

Mi-a luat încă cinci minute să găsesc restul lucrurilor după care venisem, apoi m-am dus cu ele în față, la casa de marcat. Bărbatul mi-a zâmbit din nou politicos și a început să apese pe clapele casei, înregistrând prețul diferitelor produse. Însă când a venit rândul caietului albastru, s-a oprit o clipă cu el în mână și i-a atins ușor coperta cu degetele. Era un gest de apreciere, aproape o mângâiere.

— Caiet drăguț, a zis el, într-o engleză cu accent pronunțat. Dar gata. Portugalia gata. Poveste foarte tristă.

Nu pricepeam ce spune, dar ca să nu-l pun într-o situație stânjenitoare, cerându-i să repete, am mormăit ceva despre farmecul și simplitatea caietului, după care am schimbat subiectul.

— Ați deschis de mult? am întrebat. Locul pare atât de nou și de curat.

— O lună, a zis el. Inaugurare pe zece august.

Parcă s-a îndreptat puțin de spate când mi-a dat acea informație, bombându-și pieptul cu mândrie băiețească, marțială, dar când l-am întrebat cum merge treaba, a lăsat cu delicatețe caietul albastru pe tejghea și a clătinat din cap.

— Foarte greu. Multe dezamăgiri.

Privindu-l în ochi, mi-am dat seama că era cu câțiva ani mai bătrân decât mi se păruse inițial — pe puțin treizeci și cinci de ani, poate chiar patruzeci. Am făcut un comentariu neinspirat, ceva de genul să se țină bine și să dea lucrurilor timp să ia avânt, la care el s-a mulțumit să clatine iar din cap și să zâmbească.

— Mereu vis să am magazin, a zis el. Magazin ca ăsta, cu pixuri și hârtie, marele vis american pentru mine. Afacere pentru toată lumea, nu?

— Așa-i, am zis, deși tot nu mă lămurisem exact ce voia să spună.

— Toată lumea face cuvinte, a continuat el. Toată lumea scrie ceva. Copiii de școală fac lecții în caietele mele. Profesorii pun note în caietele mele. Scrisori de dragoste trimise în plicuri vândute de mine. Registre pentru contabili, foi pentru liste de cumpărături, agende pentru plan de

săptămână. Tot ce e aici important pentru viață și asta mă ferice, dă onoare în viața mea.

Omul și-a ținut micul discurs cu asemenea solemnitate, atât de pătruns de însemnătatea misiunii sale, încât mărturisesc că m-a emoționat. Ce fel de patron de papetărie o fi ăsta, m-am întrebat, care-și inițiază clienții în metafizica hârtiei, care consideră că joacă un rol esențial în miriadele de chestiuni ale umanității? Presupun că avea ceva comic, dar în timp ce-l ascultam, nu mi-a venit nici măcar o dată să râd.

— Bine zis, am comentat. Aveți absolută dreptate.

Complimentul a părut să-l înveselească întrucâtva. Zâmbind slab și dând aprobator din cap, a reînceput să apese pe clapele casei de marcat.

— Mulți scriitori aici, în Brooklyn, a zis el. Tot cartierul plin de ei. Poate face bine la afaceri.

— Poate, am zis. Problema cu scriitorii e că majoritatea n-au cine știe ce bani de cheltuială.

— Ah, a făcut el, ridicând ochii de la casă cu un zâmbet larg, care dezvăluia o dantură strâmbă. Sigur sunteți și dumneavoastră scriitor.

— Să nu mai spuneți nimănui, am răspuns, încercând să păstrez un ton jucăuș. Ar trebui să fie secret.

Nu fusese cine știe ce comentariu hazliu, dar pe tip a părut să-l amuze la culme și în următoarele clipe mai să leșine de râs. Râdea într-un ritm ciudat, sacadat — undeva între vorbire și cântat —, slobozind din gâtlee o serie de triluri scurte, mecanice: *ha ha ha, ha ha ha, ha ha ha*.

— La nimeni nu spun, a zis el după ce criza s-a domolit. Strict secret. Doar între noi doi. Fermoar la gură. *Ha ha ha*.

Și-a văzut de treabă la casa de marcat și, până să termine de pus ce cumpărasem într-o pungă mare și albă, își recăpătase expresia serioasă.

— Dacă într-o zi scrieți poveste în caietul albastru de Portugalia, eu foarte fericit, a zis el. Inima mea plină de bucurie.

N-am știut ce replică să-i dau, dar până să-mi vină ceva, el a scos o carte de vizită din buzunarul cămășii și mi-a întins-o peste teighea. Cuvintele PALATUL DE HÂRTIE erau tipărite în partea de sus, cu litere îngroșate. Urmau adresa și numărul de telefon, apoi, în colțul din dreapta jos, o ultimă informație: *R.M. Chang, proprietar*.

— Mulțumesc, domnule Chang, am zis, tot cu ochii la cartea de vizită. După care mi-am strecurat-o în buzunar și mi-am scos portofelul ca să plătesc.

— Nu „domnule“, a zis Chang, zâmbind din nou larg. R.M. Sună mai important așa. Mai american.

N-am avut replică nici de data asta. Mi-au scăpărat prin minte câteva posibile explicații ale inițialelor, dar le-am păstrat pentru mine. Resurse Mentale. Relecturi Multiple. Revelații Misterioase. Uneori e mai bine să-ți păstrezi comentariile pentru tine și nu m-am obosit să-l supun pe bietul om jalnicilor mele vorbe de duh. După un scurt moment de tăcere jenată, el mi-a întins punga albă de cumpărături, apoi mi-a mulțumit cu o plecăciune.

— Succes cu magazinul, am zis.

— Palat foarte mic, a zis el. Puțină marfă. Dar îmi spuneți ce doriți, eu comand. Orice vă trebuie, fac rost.

— Bun, s-a făcut, am răspuns.

M-am întors să plec, dar Chang a sărit de la teighea și mi-a tăiat calea la ușă. Părea convins că tocmai încheiaserăm

o tranzacție extrem de importantă și ținea să-mi strângă mâna.

— S-a făcut, a zis el. Bun pentru dumneavoastră, bun pentru mine. Bine?

— Bine, am repetat, lăsându-l să-mi strângă mâna.

Mi se părea absurd să dăm atâta importanță unui lucru atât de mărunț, dar nu mă costa nimic să-i cânt în strună. În plus, eram nerăbdător să plec și, cu cât vorbeam mai puțin, cu atât mai repede aveam să-mi văd de drum.

— Cereți, că eu găsesc. Orice-ar fi, găsesc. R.M. Chang aduce marfa.

După care mi-a scuturat brațul încă de două, trei ori și mi-a deschis ușa, salutând din cap și zâmbind în timp ce mă strecuram pe lângă el în vremea aspră de septembrie.*

* Au trecut douăzeci de ani de la dimineața aceea și mare parte din conversația noastră s-a pierdut. Scormonesc prin memorie după restul de dialog, dar nu-mi vin decât câteva fragmente răzlețe, fărâme smulse din contextul lor inițial. Totuși, de un lucru sunt sigur, anume că i-am spus cum mă cheamă. Probabil că s-a întâmplat imediat după ce și-a dat seama că sunt scriitor, din moment ce-l aud întrebându-mă cine sunt — în eventualitatea puțin probabilă că i-ar fi picat în mână ceva scris de mine. „Orr“ a fost răspunsul meu, prezentându-mă cu numele de familie mai întâi, „Sidney Orr“. Engleza lui Chang nu era îndeajuns de bună ca să înțeleagă răspunsul meu. A auzit *or* în loc de *Orr*, iar când am clătinat din cap și am zâmbit, o expresie de confuzie jenată a părut să-i schimonosească fața. Mă pregăteam să-i corectez greșeala și să-i spun numele pe litere, dar n-am apucat să plasez nimic, că i s-au luminat iar ochii și a început să dea energie din mâini ca din vâsle, deducând probabil că rostisem cuvântul „vâslă“, *oar*. Am clătinat iar din cap și am zâmbit. Recunoscându-se înfrânt de-a binelea, Chang a scos un oftat sonor și a comentat: „Ce limbă oribilă engleza asta. Prea încurcată pentru bietul meu creier“. Neînțelegerea a continuat până când am luat caietul albastru de pe teighea și mi-am scris numele cu litere mari pe coperta interioară. Asta a părut să producă efectul scontat. După atâta efort, nu m-am mai obosit să-i povestesc că primii Orri din America se numiseră Orlovsky. Bunicul scurtase numele ca să sune mai american — la fel cum făcuse Chang îmbogățindu-și-l pe al lui cu inițialele R.M., decorative, dar lipsite de sens.